

2008 KÜRESEL EKONOMİK KRİZİNİN TÜRKİYE BANKACILIK SİSTEMİ FİNANSAL ORANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

*Doç. Dr. İlhan EGE¹
Serdar YAMAN²*

Öz

2008 krizi, yatırım olanaklarına sahip finansal piyasaların, çeşitli nedenlerle sahip oldukları fonları etkin bir şekilde piyasaya kanalize edememesi gibi finansal sorunların sonucu olarak ortaya çıkan bir finansal krizdir. Bütün gelişmekte olan ülkeler gibi Türkiye de uluslararası ekonomik alana açılmanın bedelini bu tip küresel krizler ile karşı karşıya kalarak ödemiştir. Kriz, Türkiye ekonomisi reel sektörlerinde önemli dengesizlikler yaşanmasına neden olmuştur. Buna karşın, Türk bankacılık sisteminin krizden genel anlamda etkilenmediği söylenebilir. Bu çalışmada, 2008 küresel ekonomik krizinin Türk bankacılık sisteminin finansal oranlarına etkisi incelenmiştir. Sonuç olarak, bankacılık sektörünün temel göstergelerinde olduğu gibi finansal oranlarda da krizin etkisinin oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Ekonomik Kriz, Türk Bankacılık Sistemi, Finansal Oranlar

Effects of 2008 Global Economic Crisis on Financial Ratios of Turkish Banking System

Abstract

2008 crisis is a financial crisis that occurred as a result of financial markets that have investment opportunities to be unable to efficiently canalize their funds to the market. Just like all the developing countries, Turkey has paid the price of opening up to the international economic fields by facing these kind of global crisis. The crisis caused Turkey's real sectors to come to face with important imbalances. Despite that, it can be said that Turkish banking system has not been affected by the crisis in general. In this study, it's been analyzed, 2008 global economic crisis effects on financial ratios of Turkish banking system. As result, it's been seen that effects of the crisis on Turkish banking system's financial ratios are quite low as they are quite low on the banking system's basic indicators.

Keywords: Global Economic Crisis, Turkish Banking System, Financial Ratios

1 Mersin Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İşletme Anabilim Dalı. ilhanege2005@hotmail.com

2 Öğrenci. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Giriş

Kriz, öngörülmesi zor olan, fakat kimi zaman tehditlerinin önceden hissedilebildiği, pek çok nedenden kaynaklanabilen bir olgudur. Krizin kaynakları, doğal afetler, yönetsel sorunlar, yolsuzluklar, kayıt dışı ekonomi, devlet politikasındaki değişiklikler gibi faktörlerin ötesinde pek çok sebebe dayanabilmektedir (Balaban ve Okutan, 2009: 16).

Kriz kavramı iktisat literatüründe; çöküntü, panik, resesyon ya da buhran gibi terimlerle adlandırılmaktadır. Ülke ekonomilerini önemli şekilde etkileyen, aniden ve beklenmedik bir durumda gelişen olayların bir sonucu olarak meydana gelen tüm olumsuz gelişmeler ekonomik kriz olarak tanımlanmaktadır (Yücel ve Kalyoncu, 2010: 54). Ege ve Şahin'e göre kriz sistemlerin etkin işleyişine engel teşkil eden her türlü içsel ve dışsal şoktur (Ege ve Şahin, 2015: 369). Yaman ise krizi; *'herhangi bir mal, hizmet, faktör veya döviz piyasasındaki fiyat veya miktarlarda kabul edilemez bir değişimin gerçekleştirdiği dalgalanmalar'* olarak tanımlamıştır (Yaman, 2010: 13).

2007 yılı sonlarında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) konut piyasasında ortaya çıkan ve kısa sürede önce ABD finansal sisteminde, daha sonra diğer ülke ekonomilerinde olumsuz gelişmelere neden olan Mortgage krizi, dünya finans tarihinin en büyük krizlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Kutlu ve Demirci, 2011: 2). Dünyanın en güçlü ekonomisi konumundaki ABD'de 2007'de subprime kredi krizi olarak başlayan küresel finansal krizin temeli 2000'li yıllara dayanmaktadır. Dünya ekonomilerinde büyük dalgalanmalara neden olan bu krizin kökenine bakıldığında tarihin en büyük gayrimenkul ve kredi balonunun yattığı görülmektedir (Afşar, 2011: 148).

2007 yılının ortalarında ABD ekonomisinde başlayan kriz, ABD ile sınırlı kalmamış, birbirine entegre finansal piyasalar ve küreselleşmenin etkisiyle batıdan doğuya doğru yayılmıştır. (Ege ve Şahin, 2015: 391). Finansal piyasalarda başlayan ve reel sektörü etkisi altına alan 2008 küresel ekonomik krizi, tüm dünya ülkelerini çeşitli alanlarda etkilemiştir. Kriz başlangıçta bir konut finansman krizi olarak meydana gelse de, ilerleyen süreçte bir likidite krizine dönüşmüştür (Afşar, 2011: 148). Alantar'a göre krizin nedenleri; *likidite bolluğu ve bunun sonucunda verilen özensiz krediler, aşırı menkul kıymetleştirme, saydamlık eksikliği, derecelendirme kuruluşlarının etkinliğindeki yetersizlik ve düzenleyici ve denetleyici kuruluşların müdahalede gecikmesi* şeklinde sıralanabilir (Alantar, 2008: 1).

Türkiye'de küresel ekonomik krizin etkileri, farklı sektörlerde farklı şiddetlerde kendisini hissettirmiştir. Krizin meydana geldiği 2007 yılı sonları ve etkisinin sürdüğü 2009 yılı boyunca Türkiye'de ihracat-ithalat miktarları, işsizlik oranları, büyüme oranları, inşaat, sanayi üretim oranları ve borsada işlem gören firmaların değerlerinde önemli değişimler meydana gelmiştir. Bütün bu olumsuz tablolar karşısında Türk bankacılık sektörü ise genel olarak sağlam bir duruş sergilemiş ve krizi diğer gelişmekte olan ülkeler ve ABD'ye oranla daha düşük bir hasar ile atlattır.

Bankacılık piyasası, Türkiye ekonomisinin en önemli finansal piyasası durumundadır. Kriz döneminde bankaların şube ve personel sayılarında, kredi ve mevduat oranlarında, gelir ve giderlerinde, kar/zarar oranlarında ve hisse değerlerinde çeşitli değişimler meydana gelmesiyle birlikte bankacılık sektörü krizden en az etkilenen sektörlerden biri olmuştur. Türkiye’de yükselen konut finansman kredilerine rağmen bankalar kriz döneminde Eylül 2009’da net karlarını Eylül 2008’e göre %41 arttırmışlardır (Kutlu ve Demirci, 2011: 130). Bankaların ağırlıklı olduğu finansal aracılık faaliyetleri de aynı dönemde %8,5 artmıştır (BDDK, 2010).

Bu çalışmanın temel amacı, 2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye bankacılık piyasasına temel etkilerini ve Türkiye bankacılık sistemi üyesi bankaların mali tablolarına yansımalarını incelemektir.

Çalışmanın ilk bölümünde 2008 krizinin dünya ve Türkiye ekonomilerine etkilerine yer verilmiştir. İkinci bölümde, krizin Türkiye bankacılık piyasasının temel göstergeleri üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise, 2008 krizinin Türkiye bankacılık sistemi üyesi bankaların finansal oranları üzerindeki etkileri, sistemdeki bankaların 2005-2014 yılları arasındaki mali tabloları kullanılarak incelenmiştir.

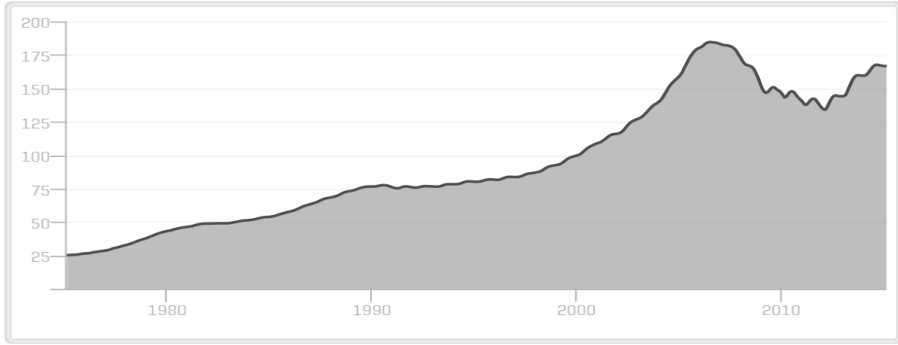
Krizin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri

Küresel ekonomik sistem içerisinde, her ülke uluslararası finansal sisteme şöyle ya da böyle bağımlıdır. Her ülke uluslararası ekonomik sisteme bağımlılığı kadar 2008 küresel krizden etkilenmiştir. Ülkeler, krizin farklı ve olumsuz etkilerini en aza indirmek için ekonomik ve sosyal yardım paketlerini zamanla yürürlüğe koymuştur. Bu ülkeler arasında yer alan Türkiye de krizin ekonomik ve sosyal yaşam üzerindeki olumsuz etkilerinden korunmak için 7 adet önlem paketi oluşturmuş ve hayata geçirmiştir (Paker, 2014: 96). Bununla beraber krizden en fazla etkilenen ülke krizin merkezi olan ABD olmuştur.

Krizin baş göstermesi ile beraber ABD hükümeti, FED ve hazine bakanlığı vasıtası ile bir takım kriz önleyici, destekleyici ekonomik ve finansal tedbirler almıştır. 2007 yılında 30 ve 90 günlük mevduata uygulanan faiz oranları %5.22 ve %4.23 bandı arasında hareket etmiştir. 2008 yılında mortgage krizinin başlaması ile FED Başkanı Bernanke, faiz oranlarında yüksek indirim kararı almıştır. Faiz oranları, 2008 yılı sonu itibariyle 30 gün vadeli 0.25 puana gerilemiştir. FED’in kriz döneminde yaptığı bu hamle, aynı dönemde ABD dolarına uygulanan LIBOR faizinin de değişmesine neden olmuştur. 2007 yılında gecelik LIBOR faiz oranı %5.156, aylık faiz oranı %5.247, 6 aylık faiz oranı %5.251 ve 12 aylık faiz oranı %5.124 iken, 2008 yılında bu oranlar sırasıyla %2.236, %2.685, %3.060 ve %3.089, 2009 yılında ise, %0.231, %0.284, %1.10 ve %1.559 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle ABD dolarına uygulanan faiz oranları değişmeye devam etmiş ve 2014 yılında bu oranlar sırasıyla %0.089, %0.155, %0.331 ve %0.589 olarak gerçekleşmiştir (Paker, 2014: 77-78). ABD hükü-

meti faiz oranı değişikliğinin yanında, mevduat garantisinin arttırılması, zarar gören kuruluşlara sermaye desteği, borçlara devlet garantisi verilmesi, ipotekli konut kredisi tahvillerinin alınması, toksik atıkların alınması gibi birçok farklı yöntem kullanarak krizin etkilerini en aza indirmeye çalışmıştır.

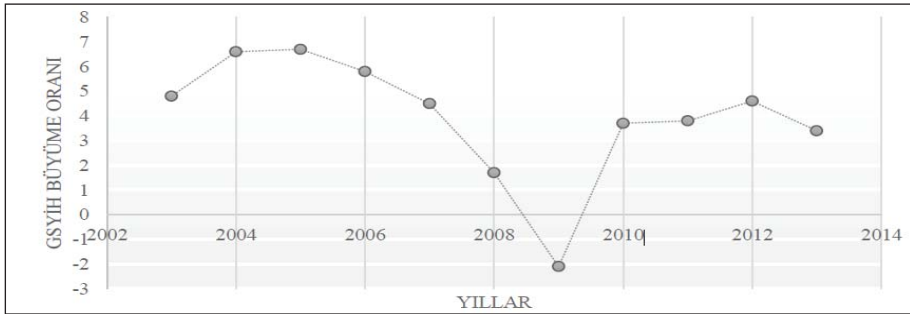
Fakat bütün bu önlemler krizi engellemeye yetmemiştir. ABD ekonomisi çeşitli alanlarda büyük darbeler almıştır. Şekil 1'de görüldüğü gibi ABD'de kriz öncesinde konut fiyatlarında anormal bir yükseliş meydana gelmiştir. 2007 yılından itibaren piyasalarda yaşanan olumsuz gelişmeler sonucu konut fiyatlarında büyük bir değişim yaşanmıştır.

Şekil 1. ABD Konut Endeksi (S&P/Case-Shiller National Home Price Index)

Kaynak: <http://www.us.spindices.com>, (16.05.2015).

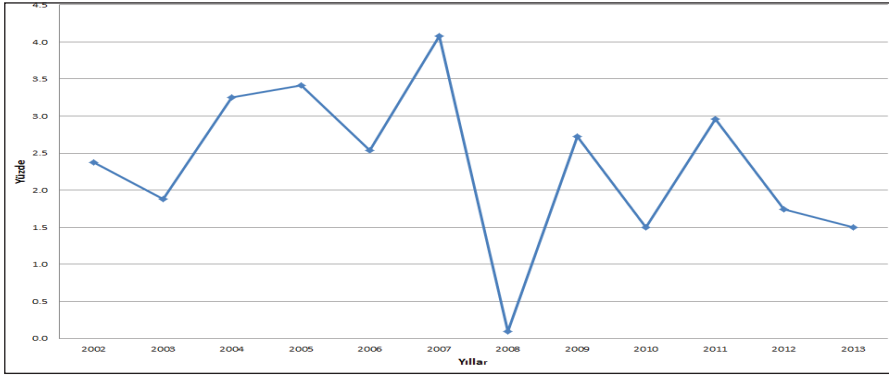
Şekil 2'de görüldüğü üzere, ABD'de Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) büyüme oranı, 2003 yılından 2005 yılına kadar yıllık ortalama %6 civarında bir büyüme oranı yakalamıştır. Krizin ilk etkilerinin görülmeye başladığı 2006 yılından itibaren ABD'de (GSYH) büyüme oranında değişimler meydana gelmiştir. 2008 ile 2009 yıllarında krizin olumsuz etkisi sonucu ABD'de GSYH, sırasıyla %1,7 ve % -2,1 oranında gerçekleşmiştir.

Şekil 2. ABD GSMH Büyüme Oranları

Kaynak: Paker, 2014: 81.

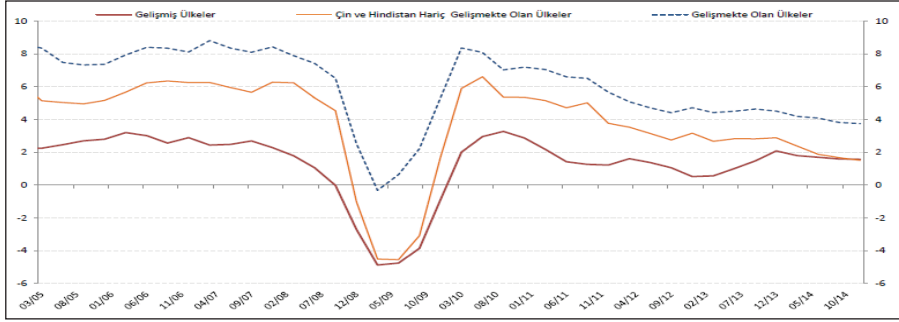
ABD’de krizin yarattığı dalga işgücü piyasasını da vurmuş ve binlerce kişi işsiz kalmıştır. 2007 yılında işsizlik oranı %4,7 iken 2008 yılında %4,8, 2009 da %9,3 ve 2010 da %9,6’ya yükselmiştir. 2010 yılından sonra ise, bu oran düşmeye başlamıştır. Bununla beraber 2006 yılının sonunda %0,59 olarak gerçekleşen kamu borcu stoku/ GSYH oranı hızla artarak 2007’nin aynı ayında %0,63’e, 2008’de %0,72’ye çıkmış ve 2011’e kadar yükselişini devam ettirerek %1,05’e çıkmıştır (Paker, 2014: 79). Bu etkilerin yanında ABD’de enflasyon oranlarında krize bağlı olarak keskin bir düşüş meydana gelmiştir. Şekil 3’te görüldüğü gibi 2001 krizi sonrası düşüşe geçen enflasyon oranları 2003-2007 yılları arasında talep bazlı bir yükseliş yaşamış ve krizin meydana geldiği 2007 yılının sonlarından 2008 yılının ortalarına kadar keskin bir düşüş görünüşü vermektedir. Fiyatlar genel seviyesindeki bu ani düşüş, kurtarma paketlerinin acilen devreye girmesi ile sonlanmıştır.

Şekil 3. ABD Yıllık Enflasyon Oranları

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (2014), <http://www.kalkinma.gov> (16.05.2015).

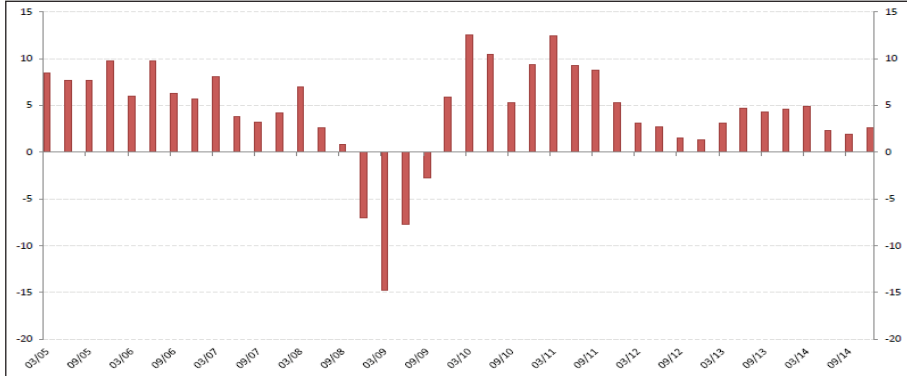
Bilindiği gibi 2008 küresel ekonomik krizinin etkileri ABD ile sınırlı kalmamıştır. 2008 krizi ismi gibi küresel bir özelliğe sahip olup, birçok ülkeyi farklı düzeylerde etkilemiştir (Ege ve Şahin, 2015: 374). Dünya GSYH oranlarına baktığımızda karşımıza Şekil 4’teki gibi bir tablo çıkmaktadır. Şekil 4’e göre mortgage krizi olarak da adlandırılan kriz, gelişmiş ülke ekonomileri üzerinde gelişmekte olan ülke ekonomilerine kıyasla daha fazla etkili olmuştur. Gelişmiş ekonomilerin ortalama büyüme oranları 2006-2007 yıllarında %2 civarında iken, 2007’den 2009’un ilk aylarına kadar bir düşüş trendine girmiş ve 2009 yılı başında % -2,6 olarak gerçekleşmiş. Gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranlarında da benzer bir düşüş görülmüş ve 2007’de %8,1 olan bu oran, 2009’da %3,7’ye düşmüştür.

Şekil 4. Dünya Büyüme Oranları (Yüzde)

Kaynak: TCMB, Temel Ekonomik Gelişmeler, 06.05.2015

Türkiye GSYH büyüme hızı kriz döneminde dünya ekonomilerine, özellikle de gelişmekte olan ekonomilerine uyan bir trend izlemiştir. Şekil 5'te de görüleceği gibi, Türkiye dünya ekonomilerine oranla büyüme hızında düşüşü biraz gecikmeli yaşamıştır. 2008 yılında başlayan değişimler, 2009 yılı sonlarına kadar sürmüş ve büyüme hızı Mart 2009'da % -15 düzeylerine kadar düşmüştür. Devreye konan 7 adet önlem paketi 2009 yılı sonrasında etkisini göstererek büyüme hızını yükseltmeye yardımcı olmuştur. 2010 yılı Mart ayından itibaren büyüme oranı tekrar pozitif değerlere ulaşmıştır.

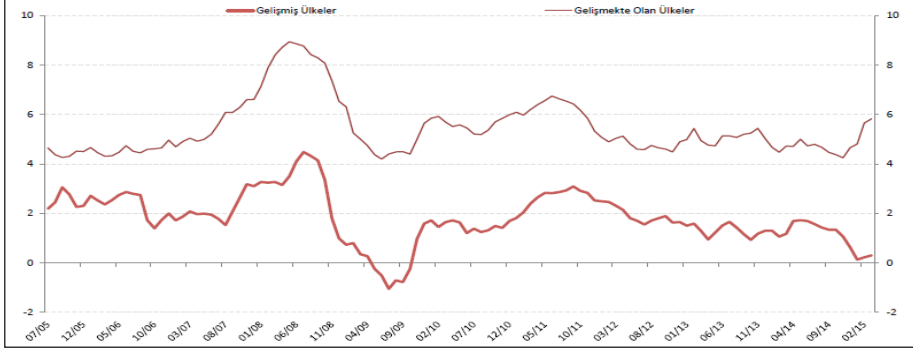
Şekil 5. Türkiye GSYH Büyüme Hızı (Yüzde)

Kaynak: TÜİK, <http://tuikapp.tuik.gov.tr> (16.05.2015).

Kriz döneminde dünya genelinde üretim azalmış, üretim artış hızı 2006 yılında %5,1 ve 2007 yılında %5,0 iken 2008 ve 2009 yıllarında %3,0'a düşmüştür. Dünya ticaret hacmi ise, 2006 yılında %9,3 iken 2007'de 7,2 ve 2008'de %2,6'ya düşmüştür. 2009 yılının ilk çeyreği ile beraber %4,1'e çıkan dünya ticaret hacmi sonraki yıllarda yükselmeye devam etmiştir.

Küresel enflasyon oranlarına bakılacak olursa 2008 yılının ortalarından itibaren ciddi bir düşüşün söz konusu olduğu görülebilir. Şekil 6 küresel enflasyonda yüzde

değişimleri göstermektedir. Şekil 6'ya göre, gelişmekte olan ülkelerde yıllık yüzde enflasyon değişimi 2008 yılı 6. ay itibariyle %8,9 civarında iken 2009 yılı 9. ayda %4'e yaklaşmıştır. Benzer bir düşüş gelişmiş ülkeler içinde söz konusu olmuştur. Gelişmiş ülkelerde 2008 yılının 6. ayında %4'ün üzerinde olan enflasyon değişim oranı 2009 yılının 9. ayı itibariyle % -0,7'ye düşmüştür.

Şekil 6. Küresel Enflasyon (Yıllık Yüzde Değişimler)

Kaynak: TCMB, Temel Ekonomik Gelişmeler, 06.05.2015

Ülkemizde enflasyon eğilimi 2008 krizi süresince gelişmekte olan ülke ekonomilerine benzer bir eğilim izlemiştir. Şekil 7'ye göre, Türkiye'de enflasyon, 2008 yılı ortalarına kadar yükselen bir eğilim izlemekte, Haziran 2008 tarihinden sonra keskin bir düşüş ile 2009 yılının aynı ayında % -2'ye düşmüştür.

Şekil 7. Türkiye'de Enflasyon Eğilimi, Temel Enflasyon Göstergeleri (Mevsimsellikten Arındırılmış Aylık Değişim, 3 Aylık Ortalama, Yıllıklandırılmış)

Kaynak: TCMB, Temel Ekonomik Gelişmeler, 06.05.2015.

Krizin dünya genelinde sebep olduğu diğer bir olumsuz gelişme ise işsizlik oranının artmasıdır. 2008 Krizi, 2007 yılının sonlarına doğru bütün dünyaya hızla yayılarak gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan birçok ülkeyi etkisi altına almış ve milyonlarca insanın işsiz kalmasına neden olmuştur. Gelişmiş ekonomilerde işsizlik kriz döneminde normal seyrinden bir hayli uzaklaşmış, 2007 yılında %5,4 ve 2008 yılında %5,8 olan işsizlik oranı 2009 yılında %8,0'a yükselmiştir. İlgili dönemlerde

Türkiye ekonomisi işsizlik oranlarında da benzer bir değişim meydana gelmiştir. Türkiye’de işsizlik oranları 2007 yılında %10,3 ve 2008 yılında %11 iken, 2009 yılında %14 seviyesine yükselmiştir.

Tablo 1.

Türkiye ve Gelişmiş Ülkelerde İşsizlik Oranları

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye İşsizlik Oranı (%)	10,6	10,2	10,3	11	14	11,9	9,8	9,2	9,7
Gelişmiş Ülke İşsizlik Oranı (%)	6,3	5,8	5,4	5,8	8,0	8,3	7,9	8,0	7,9

Kaynak: TÜİK, www.tuik.gov.tr ve Kalkınma Bakanlığı, www.kalkinma.gov.tr (16.05.2015).

Bu gibi etkilerin yanında kriz dünya ve Türkiye ekonomisini daha birçok farklı yönden etkilemiştir. 2007 yılında ödemeler dengesi ortalama 38 milyar ABD doları seviyesinde açık vermiştir. Kriz, 2009 yılında Türkiye’nin ödemeler dengesine olumlu etkide bulunmuş ve bu yılın ödemeler dengesi, 12 milyar ABD doları açık vermiştir. Bir önceki yıla göre 28 milyar ABD dolarlık iyileşme gerçekleşmiştir. Türkiye’nin önemli dış ticaret ortaklarının Avrupa’da yer alması ve Avrupa ülkelerinin kriz nedeni ile ithalatlarını azaltması nedeniyle Türkiye, dış ticaret konusunda özellikle ihracatta sıkıntılar yaşamıştır. 2011 yılında ödemeler dengesi 75 milyar ABD doları açık vermiştir. Bu rakam bir önceki yıla nazaran 30 milyar ABD doları ve 2009 yılına göre 63 milyar ABD doları kadar daha yüksektir (Hazine Müsteşarlığı, www.hazine.gov.tr, 16.05.2015). 2008-2009 yılları arasında Türkiye’ye gelen doğrudan yabancı yatırımlarında ise, %-58,4’lik bir gerileme yaşanmıştır (İpek ve Biniş, 2010: 24).

Krizin Türkiye Bankacılığına Etkileri

Finansal sektör, tüm ülke ekonomilerinde fon kaynaklarının elde edilmesi ve yöneltmesinde piyasa yapısının işlemlerini sağlayan mekanizma durumundadır. Gelişmiş ve güçlü bir finansal sistem, sağlam ve istikrarlı çalışan bir ekonominin ön koşullarından biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda, sağlıklı ve güçlü bir ekonomi ancak etkin çalışan ve istikrarlı bir şekilde büyüyen bir finansal sistem sayesinde var olabilir. Bu iki unsur arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu genel kabul görmektedir (Afşar, 2011: 155).

Türk bankacılık sektöründe, 2008 küresel krizinin etkileri hissedildiği dönemde Türk bankacılık sisteminin iki önemli avantajının bulunduğu söylenebilir. Türk bankacılık sektörünün ilgili dönemde, güçlü sermaye yeterlilik oranlarına (%17-18 ci-

varında) sahip olması, Türk bankalarının birçok dünya bankasının yaşadığı likidite sorunları ile karşılaşmamasını sağlamıştır. Ayrıca Türk bankacılık sisteminin krizin merkezinde bulunan diğer ülkelerden farklı olarak, sistemde banka katili olarak isimlendirilen yüksek riskli (toksik) finansal krediler içermemesi de krizin etkilerinin gelişmiş ülke bankacılık sistemlerine nazaran düşük düzeylerde hissedilmesini sağlamıştır (Selçuk, 2010: 23).

Türk finans sistemi içerisinde en önemli pozisyonda bulunan bankacılık sektörünün, küresel krizin takip eden dönemlerinde krizden etkilenen diğer ülkelere oranla daha sağlıklı ve güçlü bir yapıda çalışmaya devam ettiği görülmektedir. Küresel krizden etkilenen merkez ve çevre ülkelerin piyasaya iç ve dış müdahaleler ile finansal sistemlere müdahale ettikleri ve kapsamlı yeniden yapılandırma ya da kurtarma paketleri çıkardıkları gözlenmiştir. Türk finans piyasasında bu önlemler çok daha sınırlı kalmıştır. Krizin etkilerinin hissedilmeye başlaması ile krizin etkilerini incelemede önemli bir yere sahip olan göstergelerden sermaye yeterliliği oranı, 2008 yılsonu itibariyle resmi oranların hayli üzerinde bir değerden %18'den, krizin en etkili olduğu dönemde %20,6 seviyesine yükselmiştir. Mart 2010 itibari ile bu oran %19,9 gibi dünya geneline göre yüksek sayılabilecek bir derecededir. Bu durum bankacılık sistemimizin katılımcılarının ve düzenleyici yapısının 2001 finansal krizinden doğru dersleri çıkardıklarının ve krizin olumsuz etkilerinden korunmak anlamında etkili faaliyetler gerçekleştirdiklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Mart 2015 tarihi itibariyle, Türk bankacılık sistemine toplam 51 banka üye olup bunların 26 tanesi yabancı, 16 tanesi yerli özel ve 9 tanesi kamu bankasıdır. Bankalarda toplamda 211,826 personel istihdam edilmektedir. Banka şube sayısı ise 12,244'tür.

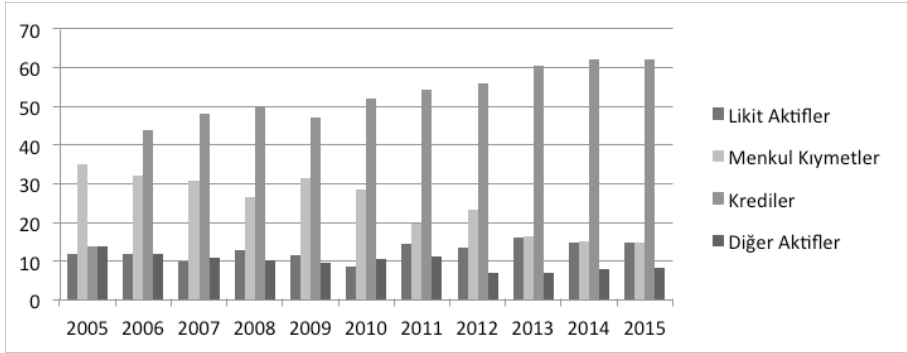
Tablo 2
2005-2015 Türkiye Banka Sayıları

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (Mart)
Mevduat Bankaları	34	33	33	32	32	32	32	33	32	34	34
Kamu	3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	5
Özel	17	14	13	11	11	11	11	12	11	10	10
Yabancı	13	15	16	17	17	17	17	17	17	19	19
TMSF	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
Kalk. Ve Yat. Bank.	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Katılım	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Toplam	51	50	50	49	49	49	49	50	49	51	51
Şube Sayısı	6670	7029	7856	9304	9581	10666	9594	9988	10775	11100	12244

Kaynak: www.tbb.org.tr, (19.05.2015) ve BDDK Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, 2013 - 2015 raporlarından derlenmiştir.

Tablo 2’de görüleceği gibi banka sayılarında 2005-2015 yılları arasında önemli bir değişme gerçekleşmemiştir. 2007 yılı sonlarında küresel krizin patlak verdiği ilk zamanlarda, özel mevduat banka sayısı 13 iken 2008 yılı sonunda bu sayı 11 olarak gerçekleşmiştir. İlerleyen yıllarda banka sayılarında önemli bir değişme olmamıştır. Banka şube sayılarına baktığımız zaman 2007’de 7,856 olan şube sayısı 2009’da 9,581’e yükselmiştir. Dolayısıyla, dünyanın en büyük ekonomilerinde bile çok büyük ve güçlü bankaların kapanmasına sebep olan küresel ekonomik krizin Türk bankacılık sisteminde banka, şube, çalışan sayıları üzerinde önemli değişimlere neden olmadığı söylenebilir.

Bankacılık sektörünün toplam aktifleri 2015 Mart ayı itibariyle 2,128 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam bir önceki yılsonuna oranla %6,7’lik bir büyümenin göstergesidir. Şekil 8 incelendiğinde, toplam aktifler içindeki en büyük kalemin %62,1 ile krediler olduğu görülmektedir. Yıllar itibariyle kredilerin aktifler içerisindeki artışı sürmüştür. 2005 yılında krediler toplam aktiflerin %39’unu kapsarken, 2007 yılında %48 ve 2008 yılında %50’ye yükselmiştir. Bu oran 2009 yılında %47,9 düzeyine düşmüştür. Diğer gelişmekte olan ülke bankacılık sektörleri ile karşılaştırıldığında bu oranın yüksek olduğu görülmektedir (BDDK, 2015). Kriz döneminde devlet tahvillerine talep artmış ve menkul değerler kaleminin banka aktif yapısı içindeki payı nispi olarak yükselmiştir. Fakat krizin atlatılması ile beraber 2009 yılı sonrasında kredilere olan talep yükselişe geçmiş, Krediler/Toplam Aktifler oranı yıllar itibariyle artarak %60’lara yükselmiştir.

Şekil 8. Bankacılık Sektör Aktif Yapısı (%)

Kaynak: Afşar, 2011: 161 ve BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, 2011 - 2015 raporlarından derlenmiştir.

Bankacılık sektörünün pasif yapısına bakıldığında ise, mevduatların 2015 Mart ayı itibariyle %52'lik bir paya sahip olduğunu, özkaynak oranının ise %11'de olduğunu görmekteyiz. Tablo 3'e göre kriz döneminde bankaların Mevduat/Toplam Pasifler oranı %61-62 düzeyinde gerçekleşmiştir. Krizin meydana geldiği 2008 yılında mevduatların oranı bir önceki yıla göre %2 azalmış buna karşılık Öz Kaynak/Toplam Pasifler oranında %3'lük bir artış meydana gelmiştir. Kriz sonrasında ise hem mevduat oranı hem de öz kaynak oranı sürekli düşmüştür. Buna rağmen mevduatlar Türk bankacılık sisteminin en önemli kaynağı olmaya devam etmektedir. Mevduat ve öz kaynaklardaki değişime karşın toplam pasiflerdeki artış toplam aktiflere denk bir şekilde devam etmiştir.

Tablo 3.

Türk Bankacılık Sektör Pasif Yapısı (%)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (Mart)
Mevduat	64	64	64	62	61	61	59	57	56	52	52
Öz Kaynak	14	13	13	12	13	14	13	12	11	12	11
Diğer	22	23	23	26	26	25	28	31	33	36	37

Kaynak: Afşar, 2011: 161 ve BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, 2011 - 2015 raporlarından derlenmiştir.

Kriz sürecinde gelişmiş ülkelerdeki birçok banka toplamda 1,7 trilyon dolar gibi önemli miktarda bir zarara uğramışlardır. Aynı zamanda IMF dünya genelindeki banka kayıplarının 2010 yılı için 2,3 trilyon dolara ulaştığını ifade etmektedir (Af-

şar, 2011: 165). Bütün bunlar krizin dünya genelinde önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir. Krizin etkilerinin ülkemizde hissedilmeye başladığı 2008 yılı sonrası, tek haneli enflasyona geçiş, faiz oranlarının azalması, net faiz marjlarının ve menkul değer faiz getirilerinin artması ile bankalar, rekor kar rakamları açıklamışlardır (Afşar, 2011: 168). Bankacılık sektörünün dönem net karı, 2010 yılı sonunda bir önceki yılsonuna göre %9,7 oranında artış sağlayarak 22,1 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2009 yılında bir önceki döneme göre %50,9 olarak gerçekleşen net kar artış oranının, 2010 yılsonu itibarıyla %9,7 olarak gerçekleşmesi, bankacılık sektörü net kar artış oranının azalma eğilimine girdiğini göstermektedir. 2011 yılı sonunda bu oran 19,844 milyar TL'ye düşmüş, 2012 yılında ise %19,2 artarak 23,649 milyar TL olmuştur. Takip eden yıllarda artışını sürdüren bankacılık sektörü net karı 2014 yılı Aralık ayında 25 milyar TL, 2015 yılı Ocak-Mart ayları arasında ise 7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. (BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, 2008-2015).

Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), Avrupa ülkelerindeki birçok bankanın ve Basel II normlarında önerilen %8'lik minimum düzeyin çok üzerindedir. Türkiye'de bu oran küresel kriz öncesi ve sonrası dönemde farklılık göstermiştir. Aralık 2008 döneminde %18 olan oran, Aralık 2009'da %21 seviyesine kadar yükselmiş ve ardından küçük bir azalma ile 2010 yılında %19,5 düzeyine düşmüştür (Afşar, 2011: 165-166). Dolayısıyla, krize rağmen Türk bankacılık sektörünün bu anlamda güçlü konumunu koruduğu söylenebilir. Sektörün sermaye yeterliliğinin 2009-2010 yılları arasında %2'den fazla artış göstermesinin temelinde; menkul kıymetlerin aktif dağılımı içerisindeki payının artması ve menkul değerlere yapılan yatırımın ağırlığının risk ağırlıklı kalemler içerisinde sıfır olması, artan karlılığa bağlı olarak artan özkaynaklar, faiz oranlarının düşmesiyle birlikte satılmaya hazır menkul kıymet portföyünün menkul değerlerin değerlendirilmesinde artışlarının negatiften pozitifte dönmesi ve bankaların 2009 yılı içerisinde ciddi bir kar dağıtımında bulunmaması gibi faktörler yer almaktadır. Bankacılık sektörünün temel göstergelerinden biri olan SYR 2011 yılı sonunda %16,6'ya düşerken, 2012 yılı sonunda ise %17,9 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı Aralık ayında %16,3 seviyesinde seyreden SYR, 2015 Mart ayında ise 15,51'e düşmüştür (BDDK, 2008-2015). Bütün bu değişimlere rağmen SYR Basel II kriterlerinde önerilen orandan ve TCMB tarafından konulan hedef orandan (%12) hep çok daha yüksek seyretmiştir.

2008 Krizinin Türkiye Bankacılık Sistemi Finansal Oranlarına Yansımaları

Bütün işletmeler gibi bankaların da finansal analiz yapmak ve faaliyetlerini değerlendirmek için belirli dönemler için oluşturdukları bilanço ve gelir tabloları kullanılmaktadır. Bankaların finansal tablo analizi, banka yönetiminden ve yatırım uzmanlarından alınan bilgiler, dergiler vb. yayınlar ve TBB, BDDK gibi kamu kuruluşları tarafından açıklanan bilgiler ve verilere dayanılarak yapılabilir. Bankaların finansal tablo analizindeki amacı, eğilimlerdeki, tutarlardaki ve ilişkilerdeki temel değişimleri belirlemek ve bu değişikliklerin nedenlerini ortaya koymaktır (Akpınar, 2006: 31).

Bu nedenle oranları doğru bir şekilde yorumlamak gerek müşteriler, gerekse banka sahip ve ortakları açısından büyük önem arz ederken; bankacılık sektörünün ve dolayısıyla ülkenin ekonomik durumunun sağlıklı bir biçimde değerlendirilebilmesi bakımından da önemlidir (Avcı, 2012: 60).

Çalışmamızın bu bölümünde Türk bankacılık sisteminin 2008 küresel ekonomik krizi öncesi ve sonrası değerlendirilmesi için çeşitli finansal rasyolar kullanılacaktır. Bankaların finansal tablolarının analizinde kullanılan temel oranlar şu şekilde sıralanabilir (Çolak ve Öçal, 1999);

- ❖ Sermaye Yeterliliği Oranları,
- ❖ Bilanço Yapısı Oranları,
- ❖ Aktif Kalitesi Oranları,
- ❖ Gelir-Gider Yapısı Oranları,
- ❖ Likidite Oranları,
- ❖ Karlılık Oranları.

Bankaların, faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde devam ettirmeleri, finansal sistemde meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı önlem almaları ve özellikle de beklenmedik zararları karşılayabilmek için yeterli bir sermayeye sahip olmaları gerekmektedir. Bu sermayelerinin yeterli olup olmadığı *sermaye yeterlilik oranı* ile ölçülmektedir (Uzunoglu, 2011: 185).

Tablo 4.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Sermaye Yeterlilik Oranları

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Özkaynaklar / ((Kredi + Piyasa + Operasyonel Risk İçin Gerekli Sermaye Yeterliliği)*12.5)*100	24,2	22,0	19,1	18,1	20,9	19,2	16,7	18,1	15,4	16,0
Özkaynaklar / Toplam Aktifler	13,5	12,0	13,1	11,7	13,3	13,4	11,3	11,3	11,3	11,3
(Özkaynaklar–Duran Aktifler)/ToplamAktifler	8,2	7,8	9,0	8,3	9,8	10,3	9,1	10,3	8,5	8,6
Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	-5,1	-13,5	-14,0	-7,4	-17,9	-17,8	-24,5	-17,1	-35,5	-41,4
(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu)/Özkaynaklar	2,2	0,2	0	1	0,3	0,3	0,5	1,7	-1,2	-2,3

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 4 bankacılık sistemimizde yer alan bankaların mali tablolarından elde edilen dönemsel veriler ile sermaye yeterlilik rasyosu formülleri kullanılarak oluşturulmuştur. Tabloya baktığımızda, Öz kaynaklar/(Kredi + Piyasa + Operasyonel Risk İçin Gerekli Sermaye Yeterliliği) oranının kriz öncesi dönemde 2005 yılsonunda %21,2 2006'da ise %22 olduğu görülmektedir. Kriz döneminde ise düşüşe geçerek 2008 yılsonunda %18,1 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında yükselmesine rağmen bu oran 2014 yılına kadar sürekli düşüş yaşamış ve 2014 yılsonunda %16 olarak gerçekleşmiştir. Özkaynaklar/Toplam Aktifler oranında da kriz öncesi dönemde %12 gibi civarında değerler gözlenirken kriz döneminde hafif bir yükseliş yaşanmış ve bu oran 2008 yılı sonunda %11,7 ve 2009 yılsonunda %13,3 olmuştur. 2014 yılsonu itibariyle ise %11,5'tir. Türk bankacılık sistemi SYR değeri en yüksek bankacılık piyasalarından biridir. Kriz döneminde bu oranlarda gerçekleşen düşüş diğer gelişmekte olan dünya ülkelerine göre daha azdır.

Banka bilanço yapısı oranları ise, banka bilançolarında Türk parası ve yabancı para dağılımının ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılan oranlardır. Bilanço yapısı ölçümünde kullanılan yedi adet oran ele alınmaktadır.

Tablo 5.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Bilanço Yapısı Oranları (%)

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
TP Aktifler/Toplam Aktifler	67,7	66,2	71,2	69,0	72,8	73,9	69,3	69,3	65,3	64,7
TP Pasifler/Toplam Pasifler	64,3	62,4	66,7	65,2	68,3	69,4	64,0	64,7	58,8	57,3
YP Aktifler/YP Pasifler	90,4	90,0	86,5	88,8	85,5	85,5	85,5	86,9	84,3	82,8
TP Mevduat/Toplam Mevduat	63,2	61,6	65,1	64,3	65,7	69,6	64,7	66,2	61,3	59,6
TP Krediler ve Alacaklar/Toplam Krediler ve Alacaklar	70,5	72,7	74,9	70,5	72,2	71,5	69,9	73,0	70,7	70,4
Toplam Mevduat/Toplam Aktifler	63,9	64,5	63,6	64,2	63,5	63,9	60,2	59,3	57,7	56,12
Alınan Krediler/Toplam Aktifler	11,0	11,7	10,5	11,1	8,8	9,7	10,9	10,0	12,1	12,2

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 5 incelendiğinde bütün bilanço yapısı oranlarının kriz döneminde çok az bir düşüş ile beraber genel olarak sabit bir yol izledikleri gözlenmektedir. Toplam Mevduat/Toplam Aktifler oranında kriz döneminde başlayan ve 2010 yılsonundan sonra daha yüksek bir hız ile azalan bir eğilim görülmektedir. 2006 yılı sonunda bu oran %64,5 iken 2007-2010 arası dönemde %63,5 civarında seyretmiş ve daha sonra düşüşe geçerek 2014 yılsonunda %56,3'e düşmüştür.

Aktif kalitesi oranları, bankaların ödünç verdiği fonların geri dönüşünün göstergesidir. Banka aktif yapısı içindeki kredilerin kalitesini yansıtan oranlar verilen kredilerin geri dönüşümünü yansıttığı için önemlidir. Bilindiği gibi 2008 küresel krizinin en önemli nedenlerinden biri bankaların verdikleri ve geri dönüşümünde sorunlar yaşadıkları toksik kredilerdir. Aktif kalitesi ölçülmesinde kullanılan oranlar yedi alanda sınıflandırılmıştır (Avcı, 2012: 64).

Tablo 6.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Aktif Kalitesi Oranları (%)

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fin. Var./Top. Aktif.	36,0	34,7	31,3	29,4	35,2	32,1	26,1	22,7	18,8	17,5
Top. Kr. ve Alacak./ Top. Aktif.	40,7	45,0	50,0	52,0	47,7	52,9	57,2	59,2	62,1	63,4
Top Kr. ve Alacak./ Top. Mevduat	60,4	69,7	78,6	80,9	75,1	82,8	95,0	99,9	108,7	112,6
Takip. Kr. (Brüt)/Top. Kr. ve Alacak.	4,9	3,8	3,5	3,6	5,4	3,7	2,7	2,8	2,7	2,8
Takip. Kr. (Net)/Top. Kr. ve Alacak.	0,5	0,3	0,4	0,7	0,8	0,6	0,5	0,7	0,6	0,7
Özel Karş./Takip. Kr.	89,6	90,8	88,4	81,4	84,5	84,6	80,4	75,2	77,4	75,2
Duran Aktif./Top. Aktif.	5,2	4,2	4,1	3,5	3,5	3,1	2,8	3,2	2,8	2,9
Tüketici Kr./ Top. Kr. ve Alacak.	30,8	31,2	33,3	31,7	33,7	33,3	33,0	33,7	31,6	28,9

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 6'da görüldüğü gibi bankaların aktif kalitesini ölçen oranlardan yabancı kaynaklar içinde önemli bir paya sahip olan mevduatın azaldığını Takipteki Krediler ve Alacaklar/Toplam Mevduatlar oranının artan bir seyir izlediği görülmektedir. Kriz

döneminde bankacılık sistemi, Toplam Kredi ve Alacaklar/Toplam Aktifler oranında %5'lik bir yükseliş meydana gelmiş ve 2009 yılı dışındaki yıllarda bu yükseliş eğilimi devam ederek 2014 yılsonunda %63,4'e ulaşmıştır. Aktif kalitesini gösteren bu iki önemli oranda meydana gelen artış seyri bankaların risklerinin arttığını göstermektedir. Aktif kalitesinin gösteren diğer oranlar ise genel anlamda sabit bir yol izlemektedirler.

Likidite oranı, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeyebilme güçlerini gösterir. Ayrıca likidite oranının yüksekliği aktiflerinin daha hızlı, daha kısa vadeli ve daha kolay paraya dönüştürülebilmesi anlamına gelir (Avcı, 2012: 73).

Tablo 7.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Likidite Oranları

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Likit Aktif./Top. Aktif.	36,3	39,6	37,1	26,6	33,0	32,8	30,9	31,3	28,5	27,8
Likit Aktif./Kısa Vadeli Yük.	67,9	65,3	62,4	44,5	54,6	54,7	54,3	56,6	54,1	51,4
TP Likit Aktif./Top. Akif.	21,4	21,3	13,1	15,1	23,3	24,3	20,7	17,7	13,8	13,3

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 7'de görüldüğü gibi bankaların kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü ifade eden oranlardan, kaynaklarının ne ölçüde likit değerlere yatırıldığını gösteren Likit Aktifler/Toplam Aktifler oranı dalgalı bir eğilim göstermekte ve kriz öncesi dönemde 2007 yılsonunda 37,1 iken 2008'de 26,6'ya düşmüş ve 2009 yılı sonunda ise tekrar yükselişe geçerek 33,0 oranına ulaşmıştır. Kısa vadeli borçlarını karşılama yükümlülüğünü ifade eden Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler oranı ise daha hızlı bir şekilde bu dalgalanmayı sergilemektedir. 2007'de 62,4 olan bu oran 2008'de 44,5 ve 2009 'da 54,6 olarak gerçekleşmiştir. Bankaların likidite yapısını ölçen diğer bir oran olan Türk Parası Likit Aktifler/Toplam Aktifler oranı ise, diğer oranlara kıyasla nispeten daha sabit bir yol izlemektedir. 2008 küresel kriz sonrası dönemlerde likidite oranlarının genel olarak sabit bir yol izledikleri görülmektedir. Likidite oranlarının 2008 yılında, 2008 yılından önceki ve sonraki yıllara kıyasla daha düşük gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Her üç oran da kriz dönemlerinde düşüş yaşamış yani bankaların kısa vadeli borçlarını ödeyebilme güçleri düşmüştür. Kriz sonrası dönemlerde ise bankaların eski gücünü yakalayamadıkları görülmektedir. Likidite oranları her zaman kriz öncesi döneme göre düşük kalmıştır.

Karlılık oranları, bankaların elde ettikleri karların sürdürülebilirlik açısından yeterli olup olmadığının belirlenmesi için kullanılan finansal oranlardır. Bankaların kârlılık göstergesi banka yönetiminin başarısını da ortaya koymaktadır (Gülhan ve Uzunlar, 2011: 343).

Tablo 8.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Karlılık Oranları

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Net Dön. Kar(Zarar)/Top. Aktif.	1,4	2,3	2,6	1,8	2,4	2,2	1,6	1,7	1,4	1,0
Net Dön. Kar(Zarar)/Öz Kaynak.	10,6	18,9	19,5	15,4	18,3	16,5	13,8	13,0	12,8	8,7
Sürdürülen Faal. Verg. Öncesi. Kar(Zarar)/Top. Aktif.	2,3	2,9	3,1	2,2	3,0	2,7	2,1	2,2	1,7	1,3

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 8’de görüleceği gibi, bankaların etkin bir karlılığa sahip olup olmadıklarını ifade eden oranlardan, bankaların etkin bir yatırım yapıp yapmadıklarını gösteren Net Dönem Karı (Zararı)/Özkaynaklar oranı güçlü bir dalgalanma eğilimi içerisindedir. 2007 yılsonunda bu oran %19,5 iken 2008 yılında 15,4’e düşmüştür. İlerleyen yıllarda artma azalma eğilimini devam ettirirken 2014 yılsonunda %8,7 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 8’e göre, Net Dönem Kar (Zarar)/Toplam Aktifler oranı ise 2007 yılında 2,6 iken 2008’de 1,8’e düşmüş takip eden yıllarda ise dalgalı eğilimini devam ettirmiştir. Diğer karlılık oranı da benzer özelliklere sahiptir. Karlılık oranlarının kriz öncesi dönemde yükselişe geçtiği, krizin hissedilmeye başlandığı 2008 yılında önemli bir düşüş yaşadığı ve ilerleyen yıllarda ise dalgalı bir yapıya büründüğü söylenebilir.

Gelir-gider yapısı oranları ise, bankaların elde ettiği karın hangi gelir ve gider kalemlerinden ne oranda etkilendiğini ve toplam gelirler ve giderler içerisindeki kalemlerin ağırlıklarını göstermektedir (Aktaş ve Kargın, 2007: 41). Bu oranlar bankaların gelirlerinin ve giderlerinin nasıl dağıldığını ve gelirlerin giderleri karşılamaya yetip yetmediğini ölçmeye yöneliktir (Avcı, 2021: 70). Bankaların gelir ve gider yapısını ölçmek için analizde beş adet finansal oran kullanılmıştır.

Tablo 9.

2005-2014 Türkiye Bankacılık Sistemi Gelir-Gider Yapısı Oranları

Oranlar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Özel Karşılık. Sonrası Net Faiz Gel./Top. Aktif.	4,0	3,8	4,1	3,6	4,1	3,5	3,1	3,5	2,9	2,1
Özel Karşılık. Sonrası Net Faiz Gel./Top. Faal. Gel.(Gid.)	58,4	57,3	57,5	58,1	56,7	58,9	61,3	61,7	59,1	58,7
Faiz Dışı Gel.(net)/Top. Aktif.	2,6	2,4	2,5	1,9	2,0	2,0	1,7	1,6	1,5	1,0
Diğer Faal. Gid./Top. Aktif.	3,7	3,0	3,1	2,9	2,7	2,6	2,3	2,4	2,2	1,7
Personel Gid./Diğer Faal. Gid.	36,1	43,0	44,3	44,5	45,5	44,4	45,1	42,9	43,3	43,3
Faiz Dışı Gel. (net)/ Diğ. Faal. Gel.	69,7	81,1	81,6	69,6	73,6	76,5	71,6	66,5	64,6	60,5

Kaynak: www.tbb.org.tr/tr, (19.05.2015)

Tablo 9’da görüldüğü gibi bankanın faiz dışı gelir yaratma gücünü gösteren oran olan, Faiz Dışı Gelirler (Net)/Diğer Faaliyet Giderleri dalgalı bir seyir izlemektedir. Bu oran 2007’de 81,6 iken 2008’de 69,6’ya düşmüş ve 2009’da 73,6’ya yükselmiştir. Diğer oranlar genel olarak daha sabit bir yol izlemektedirler. 2008 krizi sonrası dönemde gelir-gider yapısını ölçen oranlardan olan bu oran, hızlı bir şekilde artıp azalmaya devam etmektedir. 2008 küresel krizi öncesinde ve sonrasında dalgalı bir görüntü veren diğer oranlar da krizin etkilerinin hissedildiği yıl olan 2008 yılında diğer yıllara göre az da olsa daha fazla bir düşüş yaşamıştır.

Sonuç

2006 yılında ABD mortgage piyasasında başlayan ve 2007 yılı sonu ve 2008 yılı başından itibaren, önce kredi krizine sonra da likidite krizine dönüşen bu 2008 küresel ekonomik krizi, küresel finansal sistemi etkisi altına almıştır. Küresel ekonomik kriz özellikle 2008 yılının sonlarından itibaren, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ülkede etkisini göstermiştir. Küresel ekonomik kriz, ekonomik faaliyetlerin bütün dünyada hızla yavaşlaması, büyüme oranlarının belirgin olarak gerilemesi, ülkelerarası ticaretin ve dolayısıyla ithalat-ihracat değerlerinin azalması ve milyonlarca insanın işsiz kalması gibi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlama ve ortaya çıkan hızlı işsizlik artışı, finansal sistemler üzerinde ciddi baskılar yaratmıştır.

Finansal kaynakların çok büyük bir bölümünün bankalarda toplandığı ve yine bankalar tarafından kullanıldığı göz önüne alındığında Türkiye’de, finansal sistemin en önemli bileşeninin bankacılık sektörü olduğunu söylemek mümkündür. Ge-

lişmiş ülkelerdeki birçok büyük ve küçük bankanın milyarlarca dolar zararlar ve iflaslarla etkilendiği 2008 küresel ekonomik krizinden, Türk bankacılığı gelişmiş ülkelere kıyasla daha az etkilenmiştir. Bunun temel nedeninin Türk bankacılık sektörünün 2000-2001 krizinde yaşanan büyük olumsuzluklara bağlı olarak oluşturduğu güçlü altyapı olduğu söylenebilir. Yapılan reformlar sayesinde bankacılık piyasasının kriz karşısında dayanıklı kaldığı söylenebilir. Bunun yanı sıra, küresel ekonomik krizin temelini oluşturan ve subprime olarak da adlandırılan kredilere yatırım yapılmaması ve aktif kalitesi, likidite yapısı, sermaye yeterliliği, risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerinin güçlü olmasının, Türk bankacılık sistemini küresel ekonomik krizden daha yüksek düzeylerde etkilemekten koruduğu söylenebilir.

Türk Bankacılık sisteminin finansal analizinde görüldüğü gibi 2008 krizinin sistemin finansal oranları üzerinde önemli bir değişimlere sebep olmadığı söylenebilir. Kriz döneminde yükselen cari açık, azalan ihracat, artan ithalat, düşen üretim hızı, artan işsizlik oranı, düşen kapasite kullanım oranı, azalan karlılık oranı gibi reel sektörü derinden etkileyen sonuçlar ile bankacılık sektöründe karşılaşılmamıştır. Fakat bu sonuçlar küresel krizin Türk bankacılık sektörü üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Çalışma kapsamında ele alınan dönemde Türk bankacılık sistemi finansal oranlarına ait değerlerde meydana gelen en yüksek değişim oranlarının kriz yıllarında (2008-2009) gerçekleştiği söylenebilir. İncelenen finansal oranlardan birçoğunun, son 10 yıllık (2005-2014) dönemin en düşük değerlerini kriz yıllarında sergilediği görülmüştür. Dolayısıyla, Türk bankacılık sistemi finansal oranlarında meydana gelen söz konusu bu değişimlerin, her ne kadar gelişmiş ülkelerin bankacılık sistemi finansal göstergelerinde meydana gelen değişimlere kıyasla oldukça düşük olsa da, 2008 küresel ekonomik krizden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Afşar, M. (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 143-171.
- Alantar D. (2008), Küresel Finansal Kriz: Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(81), 1-10.
- Avcı, P. (2012). *2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektöründeki Finansal Oranlara Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Akpınar, G., M. (2006), *Bankacılık Kesiminin Oran Analizleri Ve Altı Büyük Bankaya İlişkin Uygulama*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Aktaş, H., ve Kargın. (2007). Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi dergisi*, 14(2), 31-46.
- Balaban, Ö., ve Okutan, E., Y. (2009). Banka ve Finans Kurumlarının Ekonomik Krizden Etkilenme Düzeyleri ve Kriz Döneminde Uyguladıkları Yönetimsel ve Örgütsel Politikalara İlişkin Yönetici Algıları. *Merkez Bankası Yayınları*, ISSN 1303-0701, 15-27.
- Coşkun, A. (2011). *Liberal Ekonominin Çöküşü: Küresel Kriz*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları
- Çolak Ö., F., ve Öçal T. (1999). *Finansal Sistem ve Bankalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ege, İ., ve Şahin, S. (2015). Nedenleri ve Sonuçlarıyla Finansal Krizler, Delice, G., & Ege, İ. (Ed). *Uluslararası Finans, Teori, Politika ve Uygulama*, (369-402). Ankara, Gazi Kitabevi.
- Gülhan, Ü., ve Uzunlar, E. (2011). Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 341-368.
- İpek, E., ve Biniş, M.** (2011). Küresel Krizin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerine Etkisi. *Akademik Fener Dergisi*, 8(14), 15-26
- Kutlu, H., A., ve Demirci, N. S. (2011). **Küresel** Finansal Krizi (2007-?) Ortaya Çıkaran Nedenler, Krizin Etkileri, Krizden Kısmi Çıkış ve Mevcut Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim Sayısı, 121-136.
- Paker, A. (2014). *Küresel Finansal Krizler: 2008 Yılı Küresel Finansal Krizin Türkiye ve Seçilmiş Ekonomilere Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Selçuk, B. (2010). Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), 21-27.
- Uzunoğlu S. (2011). *Yeni Başlayanlar için Bankacılık*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Yaman, N. (2010). *Finansal Krizler ve Erken Uyarı Sistemleri*, yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi.
- Yücel, F., ve Kalyoncu, H. (2010). Finansal Krizlerin Öncü Göstergeleri ve Ülke Ekonomilerini Etkileme Kanalları. *Maliye Dergisi*, 159, 53-69.
- <http://www.bddk.org.tr/>, (2015, Mayıs,16), *BDDK Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015*.
- <http://www.tbb.org.tr/>, (2015, Mayıs, 19).
- <http://www.tcmb.gov.tr/>, (2015, Mayıs, 10), *Temel Ekonomik Göstergeler,06 Mayıs 2015*.
- <http://www.kalkinma.gov> (2015, Mayıs, 16), *Uluslar arası Ekonomik Göstergeler, Ocak 2015*.
- <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Gosterge/?locale=tr>, (16, Mayıs, 2015).
- <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Istatistik-Sunum-Sayfasi?mid=249&cid=26#>, (16, Mayıs, 2015), *Temel Ekonomik Göstergeler*.